

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-29-7-15>
УДК 378.016:811.111.(043.2)

Гришкова Раїса Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили
Миколаїв, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-4974>
raissagrishkova@gmail.com

НОВІ АКЦЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. У статті йдеться про необхідність зміщення акцентів освітньої політики під впливом сучасних перетворень у всіх сферах життя. Освітня політика в Україні змінюється у відповідь на запит суспільства щодо покращення якості вищої освіти для забезпечення конкурентоздатності випускників університетів на ринку праці, зміщення акцентів із підготовки гуманітаріїв та економістів на професійну підготовку інженерів і техніків, урахування регіональної потреби у фахівців певного профілю.

Сконцентрувавшись на освітніх парадигмах, у рамках яких відбувається зміщення акцентів, відстоюється ідея гуманістичної парадигми на протизвагу інноваційній, зважаючи на те, що будь-яка нова парадигма буде інноваційною щодо попередньої.

Досліджуються моделі навчання – від традиційної до модернізованої, коли здобувач освіти сам вибудовує індивідуальну траєкторію розвитку, у якій показані його інтереси, мотивація, професійні наміри, самовдосконалення, і він сам готовий нести відповідальність за власні успіхи чи невдачі. Акцентуючи увагу на формуванні індивідуальної траєкторії розвитку студента, авторка доводить, що це дасть змогу підвищити суб'єктивізацію здобувачів вищої освіти й визнання ними необхідності бути готовими до змін у сьогоденних реаліях.

Значна увага приділена проблемам дистанційного чи віддаленого навчання, оскільки його неочікуване стрімке поширення, пов'язане із запровадженням карантину, поставило чимало питань, до розв'язання яких вітчизняна система освіти виявилася не зовсім готовою.

У висновках авторка наголошує на необхідності вітчизняної системи вищої освіти швидко й адекватно реагувати на постійні зміни й нестабільність нашого життя, зміщуючи освітні акценти в бік роботи зі студентами щодо підвищення їхньої відповідальності за результати учіння й освоєння сучасних технологій навчання.

Ключові слова: освітня політика; акцент; цивілізаційні виклики; парадигма; індивідуальна траєкторія розвитку; дистанційне навчання.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Сучасний світ перебуває в постійній трансформації, що відбувається під впливом цивілізаційних викликів, які не оминають жодної країни чи континенту.

Змінюється екологічна ситуація у відповідь на втручання людини та її безвідповідальну діяльність; міжнародні відносини стають усе більш напруженими через всесвітню економічну кризу, спричинену поширенням коронавірусної інфекції; у соціальній сфері поглиблюється прірва між багатими й бідними; комп'ютерні мережі охопили всі континенти й уможливили доступ до інформації, спілкування різними мовами, отримання освіти дистанційно. Усі ці виклики сьогодення знаходять відображення у світосприйнятті молоді людини, здобувача вищої освіти. Тож освітня політика будь-якої держави має адекватно реагувати на постійні зміни для створення сучасного освітнього середовища й задоволення освітніх потреб молоді.

Освітня політика в Україні змінюється у відповідь на запит суспільства щодо покращення якості вищої освіти для забезпечення конкурентоздатності випускників університетів на ринку праці, зміщення акцентів із підготовки гуманітаріїв та економістів на професійну підготовку інженерів і техніків, урахування регіональної потреби у фахівців певного профілю.

Вітчизняна освітня політика регламентується Законами України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Постановою Кабінету міністрів України від 15.04.2015 № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» (НАЗЯВО) (зі змінами від 28.08.2019), іншими підзаконними актами й Указами президента.

Постановка проблеми. Цивілізаційні виклики, такі, як постійно змінювана ситуація в міжнародних відносинах, економічна криза, пандемія коронавірусної інфекції, соціальна напруженість, поширення інформаційно-комунікаційних технологій і доступ до інформації змушують вітчизняну педагогічну науку й освіту вчасно реагувати на зміни в запитах і потребах здобувачів освіти, розставляючи нові акценти й визначаючи сучасні пріоритети в організації освітньої діяльності на всіх ланках освітнього процесу. Змінюються моделі навчання – від традиційної до модернізованої, коли здобувач освіти сам вибудовує індивідуальну траєкторію розвитку, у якій реалізуються його інтереси, мотивація, професійні наміри, самовдосконалення і він сам готовий нести відповідальність за власні успіхи чи невдачі.

Тож проблема полягає в тому, щоби допомогти студенту зрозуміти, що він має вчитися сам, не сподіваючись на те, що викладачі передадуть йому свої знання й досвід, сформувані критичне ставлення до себе й до свого оточення, позитивну «Я-концепцію», віру у власні здібності і спроможність оволодіти обраною спеціальністю й бути успішним у подальшому житті. Студент має усвідомити, що навчатися йому доведеться все життя, і якщо він/вона мріє бути затребуваним, конкурентоздатним у своїй професійній діяльності, необхідно постійно удосконалювати знання й напрацьовувати нові навички, тобто, розвивати необхідні компетентності. Допомогти студентові визначитись із власними освітніми пріоритетами й окреслити траєкторію саморозвитку і професійного становлення має викладач вищої школи.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження щодо зміщення акцентів із процесу навчання на результат учіння привертали увагу провідних українських учених, працівників освіти, педагогів-практиків. Проблемам неперервної освіти й навчання дорослих присвячені наукові праці Г. Васяновича, С. Сисоєвої, С. Ніколаєнка та ін. Відмінності традиційної та сучасної моделей навчання досліджували О. Близнюк,

Н. Жилко, В. Луговий, Л. Панова, Т. Тимченко та ін. Значна увага приділяється науковцями (І. Каньковський, Т. Коростіянець, І. Краснощок, Н. Скотна, Г. Лялюк та ін.) питанням створення та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. С. та Т. Шарови, досліджуючи індивідуальну стратегію розвитку студента засобами інформаційної системи, зазначають, що «сучасні умови життєдіяльності вимагають від людини нових форм мислення, поведінки й співпраці, відповідальності за власні дії» [1]. Публікації представників філософії освіти (В. Андрущенко, К. Корсак, В. Кремень) щодо перспектив подальшого розвитку педагогічної думки й вітчизняної освіти залишилися у минулому десятилітті. Проте, дотепер нові акценти освітньої політики не можуть вважатися систематизованими й достатньо дослідженими в науковій літературі, що й визначило мету й завдання нашої наукової розвідки.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – висвітлити й охарактеризувати нові акценти вітчизняної освітньої політики й педагогічної науки від традиційного навчання здобувачів вищої освіти до впровадження і становлення компетентнісного підходу до освітньої діяльності, у рамках якого формується критичне мислення й індивідуальна траєкторія розвитку студента.

Завдання статті – привернути увагу керівництва та викладацького корпусу університетів до необхідності створення умов для здійснення оновленої освітньої політики, що ґрунтується на підвищенні якості освітніх послуг в умовах цивілізаційних змін у відповідь на запити здобувачів вищої освіти.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Насамперед визначимося з науковим апаратом дослідження. Останнім часом на сторінках наукових видань вживаються терміни «особистісно орієнтована парадигма», «компетентнісна парадигма», «інноваційна парадигма» тощо. Зазначимо, що Енциклопедичний словник дає таку дефініцію поняття «парадигма»: «від грецького – приклад, зразок». Далі – мовою оригіналу: 1. «строга научная теория, воплощенная в системе понятий, выражающих существенные черты действительности. 2). Исходная концептуальная схема, модель постановки проблем и их решения, методов исследования, господствующих у течение определенного периода в научном сообществе» [2, с. 977]. Дослідник Б. Грудинін, розмірковуючи щодо сучасної освіти в контексті нової педагогічної парадигми, наводить визначення декількох парадигм: традиціоналістсько-консервативної, технократичної, раціоналістичної, гуманістичної. Сам автор схиляється до думки, що новою парадигмою ХХІ століття є *інноваційна* парадигма, оскільки «інноваційна освіта покликана зберегти й розвинути творчий потенціал людини, ... вона скерована на формування світогляду, орієнтованого на багатокритеріальність рішень, терпимість до інакомислення, і відповідальність за свої дії» [3]. Тут дозволимо собі не погодитись із думкою цього автора: на наше переконання, будь-яка нова парадигма буде інноваційною щодо до попередньої. Більшість зарубіжних і вітчизняних публікацій щодо освітньої парадигми датовані 2005–2014 роками, коли ситуація в нашій країні була порівняно стабільною. Наразі, зважаючи на глобальні зміни, про які йшлося вище, у вітчизняній освіті дещо затихла дискусія з приводу нової парадигми, оскільки виникла потреба негайно розв'язувати більш нагальні проблеми: привести якість вітчизняної вищої освіти у відповідність до європейських стандартів, забезпечити доступ до всесвітньої мережі для всіх, хто навчається, створити рівні умови для розвитку й

самовдосконалення здобувачів освіти. На нашу думку, це забезпечується гуманістичною парадигмою, відповідно до якої в центрі уваги дослідників має бути людина: учень, студент, здобувач освіти, який з об'єкта навчально-виховного впливу перетворюється на суб'єкта освітньої діяльності. Особистісно орієнтований, компетентнісний, як і культурологічний, контекстний, конструктивістський та ін. – це скоріш підходи до навчання. Термін «підхід» означає загальну вихідну концептуальну позицію, яка є вирішальною в розгляді й вирішенні інших підпорядкованих концептуальних положень. Іншими словами, «підхід» означає стратегію навчання [4, с. 38]. Оскільки в нашому дослідженні йдеться про нові акценти, зазначимо, що слово «акцент» походить від латинського “*accentus*” і означає «наголос» [5, с. 33] тобто, ми наголошуватимемо на новизні в освітній політиці нашої держави.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Насамперед акцентуємо увагу на відмінностях традиційного й сучасного навчання. За умов традиційного навчання завданням освітнього закладу була передача новому поколінню знань і досвіду попередніх поколінь і підготовка до майбутнього життя. З утвердженням гуманістичної парадигми в центр уваги перемістилася суб'єктність здобувача освіти, пріоритет особистості; освітяни почали зважати на те, що людина живе й формується впродовж усього життя, а не тільки після закінчення школи. Навчання – це простір, у якому реалізуються потреби й інтереси людини, формуються життєві компетентності, досвід, активізується процес самовизначення. Навчаючись, людина здобуває знання й досвід як засіб розв'язання проблем для формування готовності жити в умовах нестабільності й постійних змін. За традиційної моделі навчально-виховний процес був зорієнтований на середньостатистичного школяра чи студента: усі вивчали однакові дисципліни в одному й тому ж обсязі; індивідуальні запити й інтереси здобувачів освіти не враховувались.

Зміна моделі навчання, що сформувався у відповідь на запит суспільства й технічний прогрес, вимагає перенесення акценту з накопичення знань на готовність діяти з опорою на них, тобто, відмову від знаннецентристського підходу на користь компетентнісного, який має забезпечити поєднання набутих знань і навичок із їхнім практичним використанням у реальному житті.

З переходом до сучасної моделі освіти в центрі побудови навчального процесу стоїть студент із його мотивацією, інтересами, сподіваннями на отримання професійних знань і досвіду. Наведемо приклад із внутрішнього документа Чорноморського національного університету імені Петра Могили щодо моніторингу якості вивчення іноземних мов в університеті, що здійснювався за результатами дослідження оцінних суджень студентів [6]. Оскільки авторка статті працює на посаді завідувачки кафедри англійської мови, увагу було сконцентровано на якості викладання іноземних мов та наданні додаткових освітніх послуг.

Термін проведення опитування: 10–26 вересня 2020 р. з використання методу онлайн анкетування із використанням сервісу GoogleForms.

Мета соціологічного дослідження – оцінка якості викладання іноземних мов та надання додаткових освітніх послуг у ЧНУ ім. П. Могили.

Об'єкт дослідження – студенти 2–6 курсів денної форми навчання.

Предмет дослідження – оцінні судження студентів щодо якості вивчення іноземних мов та надання додаткових освітніх послуг.

В опитуванні взяло участь 930 студентів, з них навчається на 2-му курсі – 32,5 %, 3-му курсі – 27,3 %, 4-му курсі – 25,1 %, 5-му курсі – 7,8 %, 6-му курсі – 7,3 %

відповідно. Із загального числа опитаних студентів 49,2 % навчаються на контрактній основі і 50,8 % – на бюджетній.

Вибірка: стихійна, проста випадкова, неповторна.

Дизайн-ефект вибірки не перевищує 3,4 %.

Вибіркова сукупність у розрізі структурних підрозділів університету:

- факультет політичних наук 147 студенти (15,8 %);
- факультет комп'ютерних наук – 274 (29,5 %);
- факультет фізичного виховання та спорту – 38 (4,1 %);
- факультет економічних наук – 141 (15,2 %);
- юридичний факультет – 39 (4,2 %);
- факультет філології – 208 (22,4 %);
- медичний інститут – 80 (8,6 %);
- інститут державного управління – 3 (0,3 %).

Рис. 1. Мотиви, що спонукають студентів до вивчення англійської мови (% від загальної обраних варіантів відповідей)

Таблиця 1

Розподіл відповідей студентів II – VI курсу на запитання «Що особисто Вас спонукає до вивчення англійської мови?», (% від загальної обраних варіантів відповідей)

Рівень володіння	Курс навчання				
	2 курс	3 курс	4 курс	5 курс	6 курс
Можливість майбутнього кар'єрного зростання	22,0	22,9	20,4	21,4	20,5
Бажання продовжити навчання за кордоном	10,0	10,1	10,7	9,4	10,0
Доступ до англійськомовних джерел інформації	16,9	14,5	19,1	13,7	16,2
Задоволення власних амбіцій, прагнення до саморозвитку	19,9	20,2	19,6	21,4	21,9
Бажання бути як усі, данина моді на вивчення англійської	2,4	2,5	2,2	3,0	2,9
Прагнення подорожувати без мовних бар'єрів	20,8	22,0	20,8	20,1	21,0
Бажання спілкуватися з друзями, родичами за кордоном	6,6	6,0	5,5	9,8	6,2
Важко відповісти	1,1	1,4	1,3	1,3	1,0
Інше	0,3	0,4	0,4	-	0,5

Таблиця 2

**Розподіл відповідей студентів різних факультетів на запитання
 «Що особисто Вас спонукає до вивчення англійської мови?»,
 (% від загальної обраних варіантів відповідей)**

Рівень володіння	Факультет, інститут							
	Інститут державного управління	Факультет філології	Медичний інститут	Факультет політичних наук	Факультет фізичного виховання та спорту	Юридичний факультет	Факультет економічних наук	Факультет комп'ютерних наук
Можливість майбутнього кар'єрного зростання	25,0	22,5	19,0	22,2	21,9	20,2	22,9	21,1
Бажання продовжити навчання за кордоном	8,3	10,6	8,8	9,1	8,6	10,9	12,8	9,6
Доступ до англійських джерел інформації	16,7	12,9	21,1	18,7	12,4	17,6	15,5	17,7
Задоволення власних амбіцій, прагнення до саморозвитку	25,0	21,1	20,4	18,7	22,9	22,7	19,3	19,7

Виявлення й урахування особистісних мотивів студентів (можливість майбутнього кар'єрного зростання, прагнення подорожувати без мовних бар'єрів, задоволення власних амбіцій, прагнення до саморозвитку, доступ до англійських джерел інформації та ін.) дало змогу скорегувати освітні програми для повнішого задоволення потреб здобувачів вищої освіти. Водночас такі опитування спонукають студентів до формування планів на майбутнє, критичного оцінювання власних зусиль, визнання відповідальності за успіхи в навчанні, змушують замислитися над можливістю реалізації своїх задумів за умов прагнення навчатися. Як бачимо, з-поміж мотивів вивчення іноземної мови немає високих устремлінь чи бажання прислужитися своєму народові, студенти не планують читати англійську чи американську класику в оригіналі, у той час, як значне місце посідає можливість кар'єрного зростання та прагнення до саморозвитку. Це свідчить про те, що виросло нове покоління молодих людей, яких годі годувати обіцянками щасливого майбутнього; вони не здатні самостійно оцінити ситуацію, у якій живуть, і вибудувати власні плани особистісного і професійного розвитку з урахуванням свого потенціалу й можливостей професійного зростання в цій країні.

Нове покоління студентів, які народилися у 2000-х і виросли в умовах постійних політичних та соціальних потрясінь і тотальної комп'ютеризації, заслуговує на зміну акцентів в освітній політиці держави. Сучасні студенти позбавлені комплексу меншовартості, яким страждали їхні однолітки на зламі тисячоліть, вони заслуговують на якісну вищу освіту й користуються правом жити і працювати в глобалізованому світі [7]. Маючи доступ до інформації, спілкуючись з однолітками, у сучасних студентів усе чіткіше проявляється потреба в готовності жити в суспільстві, спрямованому на відкритість, свободу, співпрацю, постійному оновленні знань, обміні

інформацією, саморозвитку. Тож звернімося до формування індивідуальної траєкторії розвитку студента – поняття, що зародилося на початку XXI століття, викристалізувалося з особистісно-орієнтованого підходу до навчання й наразі стало його логічним продовженням. Ми поділяємо думку С. та Т. Шарових, які під індивідуальною траєкторією розвитку розуміють «послідовний рух студента до вершин професійно-особистісного розвитку й саморозвитку в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти» [1]. На нашу думку, зусилля університетської спільноти мають бути спрямовані на створення сучасного інформаційно-освітнього середовища ЗВО й допомогу кожному студентові визначитись із власними освітніми, професійними й особистісними пріоритетами для формування й розвитку відповідних компетентностей, що забезпечують йому реалізацію життєвого потенціалу. Зі свого боку, студенти мають не сподіватися на постулат *«пущь меня научат»*, а самі докладати зусиль, напружуватися для отримання якісної вищої освіти. Конкурентоздатність випускників вітчизняних ЗВО пов'язана не тільки й не стільки з якістю освітніх програм і орієнтацією університетів на повніше задоволення потреб здобувачів освіти, скільки з усвідомленням кожним студентом відповідальності за свої знання, навички, здобуті компетентності, готовність навчатися впродовж життя, працювати в команді, змінюватися під впливом зовнішніх викликів і впевнено йти вперед.

Ще одним викликом дійсності, що змушує перемістити акценти освітньої політики, є пандемія коронавірусної інфекції, що призвела до локдауну весною, загрожує закриттям навчальних закладів зараз і стимулює все ширше розповсюдження дистанційного чи віддаленого навчання. Як засвідчила практика, така форма навчання має свої переваги й недоліки, але ми не можемо від неї відмовитися за браком альтернатив. Переваги зрозумілі: освітній процес продовжується; що ж до недоліків, то, крім того, що не всі мають достатньо потужні гаджети для роботи в Скайпі, в ZOOMi, на платформі MOODLE, виявилось, що навіть студенти старших курсів не вміють планувати свій час і не мають уявлення про тайм-менеджмент. Багато студентів відчують дискомфорт через неможливість спілкування з одногрупниками й викладачами в реальній дійсності. Деякі так звикли до онлайн навчання і спілкування, що тижнями не виходять на свіже повітря; це шкодить їхньому здоров'ю. Ситуація, що склалася, є також значним викликом і для викладачів, які мають годинами працювати за комп'ютером, намагаючись донести до віддалених слухачів свою дисципліну, не сподіваючись на зворотний зв'язок в одних студентів немає мікрофона в телефоні, в інших – «зависає» ZOOM, ще в когось – «ліг» Google. Недостатньо налаштована система оцінювання досягнень студентів призводить до виникнення питань щодо врахування прогресу кожного студента, а неможливість спілкування з викладачем віч-на-віч для виявлення проміжок у засвоєнні предмета й надання своєчасної методичної допомоги створює додаткові проблеми як для студента, так і для викладача.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Реалії сьогодення змушують освітянську спільноту шукати нові шляхи для задоволення запитів здобувачів освіти й зміщувати акценти з процесу засвоєння знань на результат їхнього використання в практичній діяльності. На нашу думку, варто відмовитися від передачі знань студентам і сконцентруватись на розробленні нових технологій активнішого залучення здобувачів освіти до необхідності самооцінки,

самовдосконалення, визнання власної відповідальності за результати навчання. Зміщуючи освітні акценти, університети надають більше можливостей студентам сформувати індивідуальну траєкторію навчання для досягнення поставленої мети в професійній діяльності та в особистому житті.

Подальших досліджень потребують нові платформи для дистанційного навчання, сучасні технології оцінювання навчальних досягнень студентів, наповнення гуманістичної парадигми новими можливостями для всебічного розвитку здобувачів вищої освіти.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Шаров, С., Шарова Т., 2017. Формування індивідуальної траєкторії розвитку студента засобами інформаційної системи, *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*, с. 149–154.
2. *Советский Энциклопедический словарь, 1982. «Советская Энциклопедия».*
3. Грудинін, Б.О., 2014. Сучасна освіта в контексті нової педагогічної парадигми, *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: Зб. наук. праць, Вип. 25*, с. 26–35.
4. *Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах, 2007. Київ, «Ленвіт»*, с. 38.
5. *Словник іноземних слів, 1975. Головна редакція Української радянської енциклопедії, Київ*, с. 33.
6. *Моніторинг якості вивчення іноземних мов у ЧДУ ім. Петра Могили.* Доступно: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfEtBQUL_f8yMd7I9imncI R8OsURC7l_u9GmT4nK2SkP3SBCw/viewform?vc=0&c=0&w=1&flr=>>.
7. Gryshkova, R. O. Quality of Higher Education and State Educational Standards in Ukraine, *Science and Education a New Dimension*. Budapest: Society for cultural and scientific progress in Central and Eastern Europe. 2014. pp. 15–18.

NEW EMPHASES OF UKRAINIAN EDUCATIONAL POLICY IN THE CONTEXT OF MODERN CIVILIZATIONAL CHALLENGES

Raisa Gryshkova,

Doctor of Pedagogical Sciences, professor
Petro Mohyla Black Sea National University
Mykolaiv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-4974>
raissagrishkova@gmail.com

Abstract. The article is focused on the necessity of shifting the emphases of Ukrainian educational policy under the influence of current changes in all spheres of life. Educational policy in Ukraine is changing to satisfy the demands of the society for the improved quality of higher education to provide competitiveness of university graduates in the labour market. The emphases are to be shifted from training future humanitarians and economists to professional training of future engineers and technicians taking into account the regional needs in specialists of a particular profession.

Having concentrated on modern educational paradigms within which the emphases are shifting, the author stands for the idea of the humanistic paradigm as opposed to the innovative one bearing in mind that any new paradigm might be considered innovative as compared with the previous one.

Models of teaching are researched, both traditional and modern ones. Within their frameworks, students build their own educational trajectories in which their interests, motivation, professional expectations and self-development are accounted making them ready to bear responsibility for their successes or failures.

Having concentrated on forming the individual trajectory of the development of a student, the author proves that it might help increase student subjectivity and awareness of the necessity of being ready for constant changes in the modern world. A great deal of attention is paid to the problems of distant learning since its fast spread caused by COVID-19 gave rise to a great number of issues. The Ukrainian system of education appeared not to be ready to solve these problems.

In conclusion, the author stresses the necessity for the Ukrainian educational system to quickly and adequately respond to constant challenges and instability of modern life by shifting its educational emphasis to enhance students' responsibility for their learning progress and acquisition of advanced IT skills.

Keywords: educational policy; emphasis; civilizational challenges; paradigm; individual trajectory of development; distant learning.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Sharov, S., Sharova, T., 2017. Formuvannia Indyvidualnoi Traiektorii Rozvytku Studenta Zasobamy Informatsiinoi Systemy [Forming individual path of student development through information system means], *Nauk. Visnyk Melitopolskoho Derzhavnoho Pedagogichnoho Universytetu, Seriya «Pedagogika»*, s. 149–154.
2. *Sovetskyi Entsyklopedycheskyi Slovar, 1982* [Soviet encyclopedic dictionary 1982], «Sovetskaia Entsyklopediya».
3. Hrudynin, B. O., 2014. Suchasna osvita v konteksti novoi pedagogichnoi paradyhmy [Modern education in the context of new pedagogical paradigm], *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka: Zb. nauk. Prats, Vyp. 25*, s. 26–35.
4. *Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh* [Methodology of teaching foreign languages in comprehensive educational institutions], 2007. Ky`yiv, «Lenvit», s. 38.
5. *Slovnyk inshomovnykh sliv* [The dictionary of foreign words], 1975. Holovna redaktsiia Ukrainskoi radianskoi entsyklopedii. Ky`yiv, s. 33.
6. *Monitorynh yakosti vyvchennia inozemnykh mov u ChDU im. Petra Mohyly* [Quality monitoring of foreign language acquisition in Petro Mohyla Black Sea National University]. Dostupno: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfEtBQUL_f8yMd7I9imncIR8OsURC7L_u9GmT4nK2SkP3SBCw/viewform?vc=0&c=0&w=1&flr=0>.
7. Gryshkova, R. O., 2014. *Quality of Higher Education and State Educational Standards in Ukraine, Science and Education a New Dimension*. Budapest: Society for cultural and scientific progress in Central and Eastern Europe, s. 15–18.